

ПОСТАТЬ АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО В УКРАЇНСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ РУСІ

У статті проаналізовано постать Андрея Шептицького як духовного та громадського діяча, його роль у становленні української національної ідентичності, культурного та духовного відродження українців. На основі аналізу джерельної бази узагальнено, що духовна, культурна, соціальна та політична діяльність митрополита стала важливим чинником в українському національному відродженні, а ідеї владики не втратили своєї актуальності у наш час.

Ключові слова: А. Шептицький, державотворення, нація, національне відродження.

The article analyzes the figure of Andrey Sheptytsky as a spiritual and public figure, his role in the formation of Ukrainian national identity, cultural and spiritual revival of Ukrainians. Based on the analysis of the source base, it is generalized that the Metropolitan's spiritual, cultural, social and political activities became an important factor in the Ukrainian national revival, and the ideas of the bishop have not lost their relevance in our time.

Key words: A. Sheptytsky, state-building, nation, national revival.

Вступ. Однією з найвидатніших особистостей ХХ століття був митрополит Української греко-католицької церкви Андрей Шептицький. Його діяльність мала значний вплив на національне суспільно-політичне, духовне життя населення західноукраїнських земель першої половини ХХ ст., на сферу практичної політики та на процеси формування національної свідомості є значним. Водночас, постать Андрея Шептицького виходить далеко за суспільні, конфесійні та національні межі. Владика запам'ятовувався не тільки, як церковний провідник, але і як видатний громадсько-політичний діяч, який відіграв важливу роль у національно-визвольному русі не лише українців Галичини, а й всього українського народу. Його діяльність сприяла утвердженню ідеї соборності України та національному відродженню. У пастирських посланнях Андрея Шептицького відображається прагнення українського народу до державної незалежності, а також його бажання досягти релігійної та національної єдності. Активна та багатогранна діяльність митрополита залишається актуальною для дослідження й сьогодні. Його освітні, наукові досягнення, а також розуміння національної ідеї, перевірені часом, вимагають ґрунтовного аналізу, особливо у контексті сучасної боротьби України за свободу і незалежність.

Аналіз джерел та літератури. Життя та багатоманітна діяльність Андрея Шептицького неодноразово ставала об'єктом численних наукових досліджень, як українських, так і закордонних науковців. Упродовж ХХ-

XXI століття церковна та громадсько-державницька діяльність митрополита отримала безліч різних, часто суперечливих, оцінок від польських, російських та українських вчених, та була спотворено представлена у радянській історичній та політичній літературі. На сучасному етапі над дослідженням життєвого шляху й різних аспектів діяльності А. Шептицького працюють В. Басараб, Я. Білас [1], М. Вегеш [2], О. Сурмач [8] та ін. Вони зосереджують увагу на огляді пастирських послань, церковно-політичній діяльності та державницьких ідеях митрополита, проте значущість та внесок А. Шептицького в українське національне відродження не були достатньо розглянуті в наукових публікаціях, тому це питання є важливим і потребує ретельного вивчення. З огляду на це, у контексті цього дослідження було проаналізовано самі праці А. Шептицького, що дало можливість більш ґрунтовно охарактеризувати його погляди та діяльність.

Метою цієї статті є дослідження ролі і внеску Андрея Шептицького у справу національного відродження України. Окреслена мета передбачає розв'язання наступних завдань дослідження: 1) надати загальну характеристику діяльності А. Шептицького; 2) охарактеризувати внесок А. Шептицького в українське національне відродження 3) дослідити значення постаті митрополита в українському національному русі.

Виклад основного матеріалу. Андрей Шептицький є однією з найвпливовіших постатей в історії західноукраїнських земель у першій половині XX століття. Оскільки він походив з полонізованої родини, його інтелектуальне становлення відбувалися в середовищі польської культури та польської національної державницької ідеї. Однак, ставши дорослим, Шептицький свідомо обрав шлях розвитку української церкви та української національної ідеї. Він активно долучався до політичного, громадського та культурно-освітнього життя українців Галичини першої половини XX ст. [5, с. 221].

Як патріот, він намагався допомогти українському народу у його прагненнях до створення власної держави, матеріально й духовно підтримував діяльність наукових, освітніх, економічних товариств та молодіжних організацій [1, с. 64]. Крім того, митрополит підтримував талановиту молодь, опікувався нужденними, організовував школи, гімназії, сиротинці, охоронки, тобто дитячі садки, а також став засновником першого на Галичині вітчизняного вищого духовного освітнього закладу – Богословської Академії [8, с. 101].

За твердженням В. Лаби, своєю діяльністю А. Шептицький здобув довіру українців, які зрозуміли важливість його роботи для українського суспільства, «відкинули всякий сумнів і вважали митрополита не тільки щирим українцем, але духовим провідником українського народу – українським Мойсеєм [4, с. 46]. Навіть люди, що не ставилися прихильно до Церкви, ставилися до Митрополита Андрея з найбільшою пошаною за його народну і культурну працю, та за його незвичайну людяність. Вже по короткому часі владичого володіння Митрополит був в очах усіх українців

визначною і величною постаттю. Митрополит Андрей засідав на Галицькому престолі 44 роки» [4, с. 46].

На нашу думку, внесок А. Шептицького в українське національне відродження справді є вагомим. Це підтверджують дослідження його діяльності. Культурно-освітня діяльність митрополита була спрямована, насамперед, на підвищення морального та духовного рівня народу, щоб сформувалася свідома готовність до практичної діяльності в національному державотворенні. Митрополит активно займався меценатством, надавав підтримку обдарованій молоді та окремим діячам культури та мистецтва, проводив роботу в навчальних закладах, створював просвітницькі та спортивні товариства, видавав журнали та газети, а також організовував заходи, де акцентувалася увага на національному та релігійному питанні [2, с. 120]. Така діяльність А. Шептицького безумовно сприяла розвитку української нації та спонукала її до боротьби за свою землю, віру та свободу.

Окрім того, А. Шептицький зосереджувався на патріотичному вихованні. З його точки зору, християнин зобов'язаний перш за все «любити свою родину і свою Батьківщину», а також віддано трудитися на благо суспільства. Митрополит підтримував національно-демократичний напрям у українському русі і був активним опонентом москвофілів та більшовицько-комуністичної ідеї [6]. Разом з тим він попереджав про загрозу, яку несуть розбіжності у діяльності українських політичних партій і закликав до об'єднання суспільства на благо національного прогресу. Основними завданнями українського національного руху, особливо в Галичині він вважав підвищення освітнього та наукового рівня суспільства, а також розвиток власне української промисловості та торгівлі [9, с. 1-19].

Митрополит вбачав важливе значення церкви у формуванні мовної культури народу та був переконаний, що священники, впроваджуючи українську мову в церковній службі, сприяють вихованню патріотизму [9, с. 55-77]. Він писав усі пастирські листи українською літературною мовою, окрім листа «До моїх любих гуцулів», що був написаний на діалекті [1, с. 70-71].

Загалом через листи й послання А. Шептицького простежується переконання, що усі, хто дбає про долю України, має вважати своїм обов'язком і справою життя сприяти національному єднанню та усуненню розбрату. «Чого українському громадянству передусім треба, то цієї єдності і солідарності, без якої, по словам Євангелія, не може встояти навіть царство демона» [6].

Протягом більш ніж сорока років перебування на посаді митрополиту Андрея Шептицького, завдяки його непохитним переконанням, далекоглядності, благодійності, дипломатичності й церковно-політичним поглядам, він вивів Греко-католицьку церкву на новий рівень, перетворивши її на повністю національну, українську церковну структуру, яка стала не лише духовною

основою відродження української ідеї, чинником реалізації державотворчої ідеї. Як зауважує С. Кияк, його активна культурно-освітня діяльність стала головним джерелом піднесення національної свідомості галичан та була націлена на розвиток духовності та моралі народу до рівня самовідданого служіння національно-державній й церковній будові. [3, с. 17]

Висновки. Усе вказане вище дозволяє зробити висновок, що Андрей Шептицький набув величезного авторитету в церковному середовищі завдяки своїй громадській позиції та пастирській діяльності. Він зробив значний внесок як у розбудову Греко-Католицької Церкви, так і в розбудову національної свідомості українців Галичини через підтримку української освіти, мистецтва та громадських ініціатив. Його життєвий приклад і політична позиція залишаються актуальними для вивчення й сьогодні, оскільки вони демонструють взаємозв'язок релігії, культури та національного руху в боротьбі за українську державність та незалежність. Означена у статті проблема потребує подальших досліджень у цьому напрямі зокрема, щодо аналізу впливу ідей та спадщини Андрея Шептицького на сучасну українську державу, суспільство та церкву. Зокрема, важливо дослідити, як його духовна спадщина може стати основою для розв'язання нинішніх суспільно-політичних та культурних викликів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білас Я. Митрополит Андрей Шептицький: до проблеми формування національно-політичних і релігійних поглядів. *Українське релігієзнавство*. Серія: *Історія та історіософія релігії в Україні*. 2003. №25. С. 64-72.
2. Вегеш М. Митрополит Андрей Шептицький: його життя і діяльність. Світ історії. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 104-153.
3. Кияк С. Архипастирська діяльність митрополита Андрея Шептицького в першій половині ХХ століття. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*. 2015. №8. С. 10-17.
4. Лаба В. Митрополит Андрей Шептицький. Його життя і заслуги. Львів: Свічадо, 1990. 62 с.
5. Медведовська А. Ф. Образ митрополита А. Шептицького в сучасній суспільній думці України. *Наддніпрянська Україна: історичні процеси, події, постаті*: збірник наукових праць. Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2013. С. 221-228.
6. Острога Андрея Шептицького перед загрозою комунізму. URL: https://shron3.chtyvo.org.ua/Sheptytskyi_Andrei/Ostoroza_pered_zahrozoiu_komunizmu.pdf ? (дата звернення: 24.09.2024).
7. Послання митрополита Кир Андрея. Львівські вісті. 1943. Ч. 91. С. 2.
8. Сурмач О. І. Митрополит А. Шептицький і український національно-визвольний рух у період німецької окупації (1941–1944 рр.). *Військово-науковий вісник*. 2015. №23. С. 101-113.
9. Шептицький А. Твори Слуги Божого Митрополита Андрея Шептицького. Пастирські листи (2.VIII.1899 р. – 7.IX.1901 р.). Том I. Передмова о. Михайла Гринчишина; введення у твори А. Шептицького написав Анатоль Марія Базилевич. Торонто: Друкарня оо. Василян, 1965. 274 с.

Науковий керівник кандидат історичних наук, доцент Бойков О.Ю.